

Atıf: Ankaralı, F. & Savaş, G. (2021). Okul Öncesi Çocuklarda Öğretmen Açısından Helikopter Ebeveyn Tutumlarının Şiddet Bağlamında Değerlendirilmesi. *Sosyoloji Dergisi, 41-42, 117-143.*

Araştırma Makalesi / Research Article

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA ÖĞRETMEN AÇISINDAN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMLARININ ŞİDDET BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma ANKARALI*
Gökhan SAVAŞ**

Öz

Bu çalışmada, günümüzde çok yaygın olan aşırı korumacı olarak nitelendirilen helikopter ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ve bu ebeveyn davranışının şiddet olarak görülme nedenleri araştırılmıştır. Çalışmada edinilen en önemli sonuçlardan biri, en kapsamlı tanımıyla bireyin kendisini ifade edebilmesine ve isteklerini yerine getirilebilmesine ket vurmak olarak tanımlanabilen psikolojik şiddetin, bu ebeveyn tutumuyla çocuk üzerinde etkili olduğu yönündedir. Çalışma, helikopter veya aşırı korumacı ailelerin okul öncesi çocuklarda oluşturdukları sosyal, duygusal olumsuzlukları, öğretmenlerinin gözlemlerini ve diğer çocuklarla oluşan uyumsuzluklarını yansıtmaktadır. Araştırma, Ankara'nın merkezinde faaliyet gösteren özel bir anaokulunda, tecrübeleri 3 ile 15 yıl arasında değişen 7 öğretmenden oluşan örneklem grubuyla nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılmıştır. Mülakatta katılımcılara helikopter ebeveynine sahip olduklarını düşündükleri 18 çocukta gözlemledikleri sosyal, duygusal ve uyum problemlerine dair sorular sorulmuştur. Bu mülakatlar çözümlendiğinde, anne ve babaların çocukları için en iyisini bildikleri iddiasıyla, onları fiziksel ve duygusal olumsuzluklardan korumak için gösterilen bu tutumun, çocuk üzerinde olumsuz sonuçlarının oldukça fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca helikopter tutumun etkisi ve olumsuzlukları en çok çocukta görülse de çocukla iletişim içinde olan herkesi zor durumda bırakıp kötü hissettirmesi nedeniyle de duygusal şiddet olarak değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

* Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, fatma.ankarali@student.asbu.edu.tr; ORCID:0000-0001-5093-730X

** Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, gokhan.savas@asbu.edu.tr; ORCID: 0000-0002-0681-0229

Makale Gönderim Tarihi: 04/10/2021, Makale Kabul Tarihi: 02/11/2021

Anahtar kelimeler: Gizli Şiddet, Helikopter Ebeveyn, Aşırı Korumacı Tutum, Z Kuşağı

The Evaluation of Helicopter Parent Attitudes in Preschool Children Within the Context of Violence from Teacher's Perspective

Abstract

In this study, we investigate the negative effects of helicopter parental attitudes, which are very common today, and are described as overprotective, on children and the reasons why this parental behavior is seen as violence. According to the results of the study, psychological violence, which could be defined as inhibiting the individuals' ability to express themselves and fulfilling their wishes in the most comprehensive definition, is effective on the child with this parental attitude. The study reflects the social and emotional negativities created by helicopter or overprotective families in preschool children, the observations of their teachers, and their incompatibility with other children. The research was conducted in a private kindergarten, with a sample group consisting of 7 teachers with 3 to 15 years of experience, using the in-depth interview technique as one of the qualitative research methods. In the interview, the participants were asked questions about the social, emotional and adjustment problems they observed in 18 children whose parents are considered as helicopter parents. When these interviews were analyzed, it was seen that this attitude, which is shown to protect the parents from physical and emotional negativities, with the claim that they know the best for their children, has quite a lot of negative consequences on the child. In addition, although the effect and negativities of the helicopter attitude are mostly seen in children, it has been concluded that it can also be considered as emotional violence because it leaves everyone who is in contact with the child in a difficult situation and makes them feel bad.

Keywords: Latent Violence, Helicopter Parenting, Overprotective Attitude, Z Generation

Giriş

Tüm sosyal kavramlar gibi, çocuk olgusunun tanımı da zamana, kültüre göre farklılıklar gösterebilmekte, çocuklara biçilen roller topluma göre değişebilmektedir. Fiziksel ve psikolojik gelişimi devam eden, olgunluğa erişmemiş varlık olarak kabul edilen çocuk, bu nedenle yetişkinin korumasına muhtaç sosyal bir nesne gibi düşünülmektedir. Bu durum özellikle otoriter

kültürün yaygın olduğu toplumlarda çocuğun her yönden mağdur olmasının en büyük nedenlerindedir. Özellikle Türk toplumu gibi, şiddetin zaman zaman bir eğitim aracı olarak kabul edildiği kültürlerde bu durum doğal bir eğilim olarak görüldüğü için, çözümü daha da zorlaşmakta ve çocuğa şiddet davranış normu olarak önemini sürdürmektedir (Akpolat ve İnci, 2012).

Kişilerin hayatlarında olumsuz sonuçlar meydana getirebilen şiddet, her yönden ele alınması gereken ciddi ve büyük bir sosyal sorundur (Çakmak, vd., 2017). Şiddet şüphesiz ki, her canlı için olumsuz sonuçlar doğursa da yetişkin insanlara göre savunmasız ve güçsüz olan çocuklarda daha bariz ve derin yaralar açmakta ve etkileri daha uzun süreli olmaktadır. Şiddeti önlemeyle ilgili her ne kadar devletler nezdinde yasal düzenlemeler ve uluslararası anlaşmalara yapılırsa da bu konu hem dünyada hem ülkemizde çözülemeyen sorunlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Akpolat ve İnci, 2012).

Çocuğun hayatında uzun ve kısa vadede olumsuz pek çok sonuca neden olan şiddet, literatürde fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olarak bölümlendirilse de bu sınıflandırmaları keskin çizgilerle birbirinden ayırmak son derece güçtür. Ayrıca bu bölümlendirmelere dahil olmayan fakat çocuğa verdiği olumsuz etkilerine binaen şiddet olarak kabul edilen bazı davranışlar da bulunmaktadır. Mesela, anne ve babanın çocuğunu ihmali şiddet olarak tanımlanabileceği gibi, sağlık hizmeti olarak geremediği halde çocuğa testler yapmak, tedavide bulunmak da tıbbi çocuk istismarı kapsamında şiddet olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, önceki dönemlerde normal bir davranış gibi kabul edilen ve hatta takdir edilen bazı tutumlar da günümüzde şiddet olarak algılanabilmektedir (Çakmak vd., 2017). Bunlardan biri de çalışmamızda ele alacağımız aşırı korumacı tutum ve neticesinde çocuğun maruz kaldığı olumsuz etkilenmelerdir.

Olumsuz davranışların tespiti ve sebeplerinin araştırılmasının, o davranışın önlenmesinde taşıdığı önem göz önünde bulundurulursa, şiddet kavramının da çok yönlü araştırılması ve nedenlerinin ortaya konmasının bu anlamda önemi büyüktür. Özellikle toplum kültürlerine bağlı olarak şiddet değil, bilakis faydalıymış gibi algılanan, aslında ortaya çıkardığı sonuçlarla şiddetin tam da kendisi olarak görülebilecek kavramların tespiti ve bunların değişimi yönünde atılacak adımlar şüphesiz ki, alenen şiddet olarak değerlendirilenler kadar önemlidir.

Yeni Nesil Ebeveynler ve Helikopter Aileler

Dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren ilk ve sürekli iletişim içinde olduğu kişiler olan ebeveynlerinin, çocuğun sosyalleşmesinde ve topluma katılmasındaki rolleri büyüktür. Toplumsallaşması, yetiştiği aileye ve ebeveyn tutumlarına göre değişen çocuk, boş bir levha (tabula rasa) olarak (Locke, 1986) başladığı hayatını, yetiştiği ailenin değerlerini alarak devam ettirmektedir (Ekşi, vd. 2020)

Anne ve babanın, hazırladığı zemin ile çocuklarının her türlü gelişimi, olgunlaşması ve yetişmesiyle ilgili tavır ve davranışları genel anlamda *ebeveynlik* olarak değerlendirilmektedir (Avcı ve Şatır, 2020). Çocuklarına karşı geliştirdiği tavırlarla oluşturulan kişilik yapısının, hayatına yön verecek olması dolayısıyla büyük önem arz eden ebeveyn tutumları, sürekli ve sistemli olarak uyguladıkları davranış kalıplarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu tutumlar, çocuğun hayatına olumlu yönde katkılar sunacağı, mutlu ve kendine yeten bireylerin oluşmasına zemin hazırlayacağı gibi, tam tersi durumların da kaynağını teşkil edebilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Ayrıca çocukların rol model aldıkları bireylerin genellikle anne ve babaları olduğu ve gördükleri tutumları çevrelere de aksettirecekleri düşünülürse, ebeveynlerin bu alandaki sorumluluklarının önemi çok daha iyi anlaşılacaktır.

Anne ve babaların çocuklarını büyütürken uyguladıkları usul ve muameleler, çocuğun cinsiyetine, doğum sırasına, karakterine, yaşanılan zamanın gereklerine göre farklılık göstereceği gibi, anne ve babanın kişiliği, tecrübesi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı, aralarındaki iletişim gibi unsurlar da bu muamele üzerinde etkilidir (Akça, 2012). Literatürde var olan geleneksel ebeveynlik tutumları olarak bilinen, aralarında keskin sınırlar olmasa da ebeveynin genel davranış kalıbına göre isimlendirilen otoriter, ihmalkâr, demokratik vb. olarak bilinen ebeveyn tutumlarına, son yıllarda "*helikopter ebeveyn*" olgusu da ilave edilmiştir (Avcı ve Şatır, 2020). Baskıcı, çelişkili, aşırı müsamahalı, ihmalkâr ebeveyn tutumlarıyla büyüyen çocuklar kadar, aşırı gözetim ve ilgi ile büyüyen çocuğun da sorumluluk kazanması, vazifelerini öz bilinç ile yerine getirmesi zor olabilmektedir. Bu ebeveyn tutumlarından sadece demokratik ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklar, sorumluluk kazanır ve özgüvenleri gelişir (Demir, 2020). Diğerleri ise çoğunlukla çocuğun gelişimi açısından olumsuz olarak değerlendirilen tutumlardır.

Günümüz toplumunda değişen ekonomik şartlar, sosyolojik olaylar ve ilerleyen teknoloji ile birlikte çocuk ve buna bağlı olan kavramlar da dönüşüme uğramış ve bunun sonucunda anne-baba ve çocuk münasebetleri eskiye oranla büyük değişim geçirmiştir. Geleneksel kültürlerde hakim olan ebeveyn otoritesi odaklı bakış açısı yerini, çocuk merkezli ailelere bırakmıştır (Dursun, 2019).

Kaygılı ve gergin olma, tempolu yaşam tarzı, sosyal medya bağımlılığı, kusursuz olma arzusu, birçok işi bir arada yapma isteği, karar verme zorluğu çekme gibi ortak özellikleri olan bu aileler ve merkezlerine aldıkları çocukları arasında gelişen ilişkilerin uzmanlar tarafından incelenmesiyle, bilinen ebeveynlik kalıplarından farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Dönmez, 2019).

2000'li yıllarda dünyaya gelen, teknoloji içine doğan ve Z kuşağı denilen neslin, en büyük özellikleri internet ve sosyal medya kültürü ile çok küçük yaşlardan itibaren beraberlikleridir (Beyaz ve Dalkılıç, 2021). Ailelerin her türlü imkânını hizmetine sundukları ve çocuk merkezli tutum geliştirdikleri bu noktada, yeni nesil ebeveynliği kavramı da oluşmaya başlamıştır. İnternet veya dijital çağ adı verilen yaşadığımız çağda, hızla gelişen ve değişen teknolojiye paralel olarak, ebeveynlik tutumları da oldukça değişmiştir. Hızla gelişen ve hazır olunmayan gelişmelere maruz kalan çocuklara karşı anne ve babaların görevi, bu ortamı sadece tanıtmak değil, bilgi edinme yöntemlerini öğretmek ve beraberinde güveni sağlayarak, denetlemektir. Kısacası fiziksel ortamlarda sağlanan güvenliğin dijital ortamda da devamını sağlamak olarak değerlendirilebilecek bu durum, doğal olarak ebeveyn kaygı ve sorumluluklarını artırmaktadır (Beyaz ve Dalkılıç,2021).

Helikopter ebeveynlik, 1969 yılında psikoterapist Ginott'un kavramsallaştırdığı ve çocuklarıyla fazlasıyla ilgilenen, onları hayatlarının merkezine alan, yapacakları işi onlar adına yapıp sorumluluk vermeyen, mükemmeliyetçi ve müdahil ebeveynleri açıklayan bir kavramdır (Avcı ve Şatır, 2020). Aşırı ebeveynlik, müdahaleci ebeveynlik gibi ifadelerle de kavramlaştırılan helikopter ebeveynlik, tek bir tanımı olmayan, çocuklarına sürekli yakın olan, onların hayatlarına aşırı müdahil olan ve onların üzerine titreyen anne-babaları adlandıran bir olgudur (Marım ve Kahveci, 2021). Helikopter ebeveyni, ilgili ebeveyninden ayıran özellik çocuklarının özerk davranışlarına daha az onay vermeleri, onları kaybetme korkusu taşımaları, sürekli onlara nasihat vermeleri, onların adına karar vermeleri hatta daha ileriye giderek problemleri onların adına çözmeye kadar götürmeleridir (Yılmaz, 2020).

Helikopter ebeveynlik, adından da anlaşıldığı gibi, çocuk merkezli, onun etrafında adeta fır dönen ebeveynlik tutumudur. Bu olgu, bir çocuğun annesine ithafen *sürekli olarak başımda helikopter gibi dönüyor demesi* üzerine, ilk kez 1990 yılında okurlarına etkili ebeveynliğin yollarını gösteren "*Parenting with Love and Logic: Teaching Children Responsibility*" (*Sevgi ve Mantıkla Ebeveynlik*) adlı eserde kullanılmaya başlanmıştır (Dönmez, 2019). Bu ebeveynlik biçimi farklı araştırmacılar tarafından *kamikaze ebeveynlik*, *aşırı ebeveynlik*, *kaplan ebeveynlik*, *buldozer ebeveynlik* gibi ifadeler kullanılarak da adlandırılmıştır. Tutarlı olmayan, otoriterlik ve ileri düzeyde korumacı yaklaşımın iç içe geçmesiyle

oluşan bu ebeveynlik tarzı genellikle hamilelik döneminde bebek için abartılı bilgi araştırmasıyla baş gösterir Çocukları doğduktan sonra da gizli kameralar, koruyucu araçlar, takip cihazlarıyla korumaya alan bu aileler, onları adeta fanus içinde büyütürler (Marım ve Kahveci, 2021). İlerleyen zamanlarda bu durum gölge gibi takip etme, oyunlarına müdahil olma, iyi bir okul bulma ve eğitim verme süreçleriyle devam eder. Çocuğun mesleğini, eşini seçmeye, partneri ile ilişkilerine dahil olmaya, yaşayacağı yere karar vermeye kadar varabilen bu müdahaleci yaklaşım, çocukları sorumsuz ve mutsuz bireyler haline getirmektedir. Hatta son dönemlerde yetişkin çocuklarının iş yerlerinde de onlara ebeveynlik yapan, onun yerine iş fuarlarına katılan, işyerlerine giderek maaş pazarlığı yapan, çalışma şartlarından şikayet eden örneklere iş dünyasında da rastlanmaya başlanmıştır (Beyaz ve Dalkılıç, 2021).

Helikopter ebeveynlerin, çocuklarının hayatları ve geleceği ile ilgili durumlardan aşırı endişelenmeleri, yaşam ile ilgili güvensizlikleri, kendi yaşamlarındaki ihmallerini çocuklarına yaşatmama isteği ve diğer anne ve babaların gözünde ilgisiz olma korkusuyla edinilen çevre baskısı gibi nedenlerle bu tutuma yönlendikleri belirtilmektedir (Yılmaz, 2020). Bazı araştırmacılar tarafından da toplum tarafından kabulleniş ve yayılım hızı nedeniyle *küresel fenomenlik* şeklinde yorumlanabilmektedir (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Çocuklarının ihtiyaç ve mutluluklarını kendilerinininkinden öncelikli tutan helikopter ebeveyn tutumunu diğer tutumlardan ayıran en büyük özellik, çocuğun psikolojik ve duygusal özerkliğini geri plana alarak, yüksek şefkat ve desteğiyle çocuğun yaşına uygun olmayan sınırlamalar ve davranış kontrolü göstermesidir (Marım ve Kahveci, 2021).

Demokratik tutuma benzerlik gösterse de eğitim ve gelecek endişesi ile bu davranışı gösteren ebeveynlerin denetimci tutumları aşırıya giderek müdahaleci şekle dönüşmektedir (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Diğer anne-babalara kıyasla evlatlarının özerkliğine fazla izin vermemeleri, ayrılık kaygısı yaşamaları, hemen her konuda sürekli nasihat telkin etmeleri ve bazen de bunu daha ileriye götürerek çocuklarının adına karar vererek, zorlukları onlar adına çözmeleri, yüksek başarı beklentileri bu ebeveyn grubunun tutumlarından ve bu durumlar çoğu zaman çocuklarının yetişkinliğinde de devam etmektedir.

Helikopter ebeveynlerin diğer önemli özellikleri ise çocuklarının sorununu çözmeye ahlaki olmayan davranışları uygun görebilmeleridir. Çocuğunun başka çocuklara zarar vermesini, kopya çekmesini veya ödevini onun yerine yapmasını olağan görebilmektedirler (Okant, 2018). Hatta daha ileriye giderek evrakta sahtecilik, karşılaşılan zorluklara karşı zorbalık gösterme gibi gayri ahlaki tutum gösterdikleri de görülmüştür (Marım ve Kahveci, 2021). Bu aileler için

çocuklarının yanışında mutlaka suçlayacak biri vardır. Eğitim alıyorsa öğretmeni, çalışıyorsa işvereni suçlayabilir ve çocuğunun hakkını sürekli müdafaa etmeye çalışır (Dönmez, 2019). Kısa vadede çözüm gibi görünen bu davranışlar nedeniyle, yaşamın ilerleyen yıllarında bu tutumla büyüyen çocuklarda maddi ve manevi olumsuz sonuçlar görülmekte, problem çözme yönü zayıf bireyler olarak yetişmektedirler (Okant, 2018).

Amerika'da üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup üzerinde yapılan araştırmada, helikopter ebeveynliğin duygu iyilik haliyle negatif, kaygı durumu ile ise pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Yine bu tutumla büyüyen gençlerde daha az işlevsel alanda büyümeye bağlı olarak, alkol, antidepresan kullanım oranının yüksek, psiko-sosyal olgunlaşmaya sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. (LeMoyne ve Buchanan, 2011). Bu şekilde bir hayat tarzına sahip bireylerin, diğerlerine göre refah seviyelerinin daha düşük olmasının beklenmesi olağandır.

Somers ve Settle'in 2010 yılında yaptıkları çalışmaya göre aşırı korumacı bu ebeveyn tutumunun zaman ilerledikçe çoğalmasının 6 nedeni vardır. Bunlar, ailelerin eskiye nazaran daha ileri yaşlarda ebeveyn olmayı ve daha az çocuğa sahip olmayı istemeleri, ilerleyen teknoloji, sosyal yapıdaki değişimlere bağlı olarak eğitime daha fazla önem verilmesi, artan kriminal olaylar sebebiyle çocukların güvenliği ile ilgili artan endişe ve kaygıya ek olarak, helikopter tutumun toplumda rağbet görmesi olarak belirtilmektedir. Ayrıca çiftlerin evlilikleri ile alakalı problemler yerine ilgilerini çocuklarına yönelterek, bu tutuma yönlendikleri gözlemlenmiştir (Yılmaz, 2020). Bazen çocuğun geçirdiği ağır kronik bir hastalık veya yaşadığı olumsuz bir durum da bu tutumun tetikleyicisi olabilmektedir (Beyaz ve Dalkılıç, 2021). 2000'li yılların öncesinde çocuklar ebeveynlerinin hemen ulaşamayacakları yerlerde oynarlar, arkadaşlarıyla vakit geçirirlerdi. Bu zamanların aksine günümüzde elektronik göbek kordonu olarak da adlandırılan cep telefonu ve onunla birlikte kullanılan sosyal medya nedeniyle kolayca ulaşılabilen çocukların üzerindeki ebeveyn denetiminin artması, kontrolcü tutumların artmasını da beraberinde getirmektedir (LeMoyne ve Buchanan, 2011).

Helikopter Ebeveyn Tutumunun Çocuklarda Görülen Olumsuz Etkileri

İlk bakışta helikopter ebeveyn tutumu, çocuklarının problemlerini kısa sürede çözen, onları rahatlatan bir tutum gibi görünse de yaşamın ilerleyen yıllarında hem mesleki, hem özel yaşamlarında sıkıntıların nedeni olabilmektedir. Bu bireyleri hissetmelerine engel olunan başarısızlık duyguları veya sürekli ödüllendirilen tutum ve davranışlarının gerçek yansımalarıyla yüzleştikleri zaman, ciddi anlamda hayal kırıklığı yaşamakta, yaşam doyumunu

yakalayamamaktadırlar (Yaşın, Özcan, 2020). Bu davranışın olumsuz yansımaları sadece çocukluk evresinde kalmayıp, yetişkinlik dönemine kadar uzanmakta, hatta tüm yaşamı etkilemektedir (Yam ve Kumcağız, 2021). İstenmeyen her türlü tehlike ve olumsuzluktan korumak için aşırı derecede muhafaza edilen çocuklar, etrafını araştırıp, keşfetme kazanımından uzak, sorumluluk almayan, hadiseleri izleyici rolünden öteye gidemeyen bağımlı kişiler olarak yetişmektedirler (Alisınanoğlu, 2003). Yapılan araştırmalar aşırı korumacı tutuma maruz kalma ile çocuklarda özgüven eksikliği, yeme bozuklukları, yüksek anksiyete, okula ve sosyal ortama uyum problemleri, benlik gelişimi gecikmelerini ilişkilendirmiştir. Bu noktada, günümüzdeki çocukların mutsuzluklarının ve kırılabilirliklerinin nedeni, bir ölçüde aşırı ebeveyn tutumlarına bağlanmaktadır (Marım ve Kahveci, 2021).

Helikopter ebeveynin zayıf disiplini yanında, çocuklarına gösterdikleri abartılmış hoşgörü, bu çocukların akranlarından daha üstün ve özel oldukları duygusuna kapılmalarına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar (1995'te Colvin ve arkadaşları, 1996'da Baumeister ve arkadaşları ve 2013'te De Hoogh ve arkadaşları), bu duygunun ileriki zamanlarda bu çocuklarda narsisist kişiliğin başlangıcı olan şişirilmiş benliğe sahip olmalarının nedeni olduğunu göstermektedir (Ekşi, vd., 2020).

Helikopter ebeveynin çocuğuyla etkin bir iletişimi var gibi görünse de bunun emir komuta zinciri dahilinde, nasihat etme, iyi eğitim, mükemmel olma gibi mevzular etrafında dönen, yüzeysel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar iyi niyetli bir tutum olarak görünse de araştırmalar bu tutumun negatif yansımalarının çocukların tüm hayatını olumsuz olarak etkilediği yöndedir. Dış kontrol odaklı olarak yetişen bu çocuklarda ilerleyen zamanlarda, aneljezik ve antidepressan ilaç kullanımı, kendine güvenmeme, kimlik bunalımı, narsisist tutumlar, fiziksel ve psikolojik güçsüzlük, alkol, sigara bağımlılığı, sorun çözme beceriksizliği gibi olumsuz durumlar gözlemlenmekte, yaşam doyumlarının daha düşük olduğu bildirilmektedir (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Helikopter ebeveynin çocuk üzerinde oluşan en büyük etkisi ise, herhangi bir şeyi gerçekleştirme konusunda *annem veya babam bana güvenmiyor*, iletisidir. Bu ileti çocuğun özgüven ve benlik saygısını azaltan bir olgudur (Yılmaz, 2020). Ayrıca bu tutumla istek ve inisiyatiflerine önem verilmeyen çocuklarda düşük özsaygı ve yetmeme duygusu temel problem olarak gözlenmektedir (Ekşi, vd., 2020).

Helikopter tutuma sahip ebeveynler çocuklarının okul hayatından, arkadaşlık ilişkilerine hatta günlük alışkanlıklarına kadar onlarla rahatsız edecek seviyede ilgilenmekte, kusurlarını örtmek için aşırı şekilde gayret göstermekte ve

karşılığında da çocuklarından büyük beklentiler içerisine girmekte ve bu davranışlarını normal olarak görmektedirler. Bunun sonucu olarak bu tutumla büyüyen bireylerde kaygı, karar verme güçlüğü, psiko-sosyal açıdan zayıflıklar gözlemlenmektedir (Yam ve Kumcağız,2021).

Helikopter anne ve babalar kendilerinin yapamadıkları işleri, gerçekleştiremedikleri hayallerini, evlatlarının yapısına uygun olup olmadığını gözetmeden yapmasını beklemekte, bu baskıyla büyüyen çocuk ise, bu istekleri gerçekleştiremediğinde özgüven eksikliği hissetmektedir (Avcı ve Şatır, 2020). Yapılan araştırmalar, aşırı korumacı ve sorunları çocukları adına çözen bu tutumla büyüyen çocukların yetişkinlik yaşamına geç başladıkları ve sorunları çözmede gereken beceriyi gösteremediklerini, bu durumda yaşam doyumu ve mutluluklarını olumsuz etkilediğini göstermektedir (Yaşın ve Özcan, 2020).

Helikopter ebeveyn tutumu, evladını merkeze alan, denetim, takip, koruma ve müdahaleyi bariz bir şekilde kullanan, bu müdahaleyi mahrem alanlarda dahi gösteren, onun yapacağı veya yapabileceklerini onun adına yerine getiren ve olumsuz sonuçlarının çocukluktan ziyade ergenlik ve yetişkinlikte görüldüğü bir davranıştır (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Helikopter ebeveynin ben senin yerine her şeyi düşünürüm, bilirim tavrıyla pervane gibi etrafında dönmeleri, bu çocukların duygusal erişimini zorlaştırarak, sosyal ilişkilerini olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca bu çocuklar ebeveyn engeliyle yaşayamadıkları duygular nedeniyle, çevre kaynaklı strese karşı da dayanıksızdırlar. Bu şekilde yetişen çocuklar akranlarına oranla daha fazla duygusal problem yaşamaktadırlar (Erkan, 2019). Küçük yaşlarda sorumluluk verilmeyen, odasını toplaması, oyuncakları düzenlemesi gibi yaşına uygun işlerle bu duygusu geliştirilmeyen çocuk, yetişkin hayatında da sorumluluk almaktan kaçınan bireyler olacaktır (Kaya, vd. 2012).

Anlatılan bu durumlar kişilerin ergenlik ve yetişkin dönemlerinde diğer bireylerle minimum seviyede iletişimde olmaları veya zorunlu olmadıkça ilişkiye girmemeleri anlamına gelmektedir. Dolayısıyla aşırı müdahaleyle ve özgüven duygusu eksikliği ile büyüyen bu çocuklar, hata ve özerk tutumlarından suçluluk duymayı öğrenerek, bağımlı olma olasılığı yüksek bireyler haline gelebilmektedirler. Değerli hissetmek için kendi istekleri yerine, ebeveynin seçimlerine mahkûm olan çocuk, kendi tercihlerinin doğru olmadığını öğrenerek büyür, duygu farkındalığı düşük olarak başkalarının kendini yönlendirmesine izin verebilir (Erkan, 2019).

Ebeveynleri karşısında büyük bir teslimiyet gösteren bu çocuklara, aldıkları az sorumluluk nedeniyle hayat kolay gelse de, ilerleyen yaşamlarında sorumluluk almaları gereken durumları yönetemeyecek bireyler haline

gelmektedirler (Beyaz ve Dalkılıç, 2021). Aşırı koruma ve sınırlayıcı tutum, ilgisiz veya reddedici tutumla büyüyen çocuklarda, demokratik tutumla büyüyen çocuklara oranla, tırnak yeme, göz kontağı kuramama, kekeleye gibi fiziksel özellikler, utanç, yetersizlik, başaramama duygusu gibi psikolojik ve bilişsel belirtiler gösteren sosyal kaygı yaşama durumuna daha sık rastlanılmaktadır. Bunun sebebi bu tutumlarla çocuğun onay görmemesi, destekten yoksun bırakılarak kabul görme ihtiyacının karşılanmamasıdır. Sonuç olarak bu çocuklar sosyal kaygılı bireyler olarak yetişmekte, duygusal özerklikleri gelişmemektedir (Ekşi vd. 2020). Görüldüğü gibi helikopter tutumun olumsuzlukları bireyin sadece çocukluk hayatıyla sınırlı kalmayıp, tüm yaşantısını etkilemektedir.

Helikopter Ebeveynin Demografik Özellikleri

Helikopter ebeveynlik, çocuğun tüm yaşamında davranışlarına etki eden bir olgu olması sebebiyle, son yıllarda yurtdışında oldukça fazla çalışmaya konu olmuştur. Bu alanda Schiffrin ve Liss'in (2017) helikopter ebeveynlerin üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına etkilerini inceledikleri çalışmalarında; bahsedilen ebeveynlere sahip gençlerin aile hayatı ve psikolojileri üzerindeki olumsuz etkileri olduğunu tespit etmişlerdir. Reed ve arkadaşlarının (2016) helikopter ebeveynin çocuklarının ruhsal ve fiziksel sağlıkları üzerinde etkilerini araştırdıkları çalışma bir başka örnek olarak verilebilir. Ülkemizde ise bu alanda çalışmalar literatürde yeni yer almaya başlamıştır (Avcı ve Şatır, 2020) Bunun nedeni Türk toplumunda aşırı korumacı tutumun ve korumacılığın normal hatta iyi ebeveynlik olarak görülmesi ve aile bağlarının güçlülüğü olabilir.

Helikopter ebeveynliği, gelir durumu yaş, etnik köken gibi durumların etkilemediğini ve tüm kültürlerde var olduğunu iddia eden araştırmalar yanında, bunlarla direkt ilişkisi olduğunu belirten savlar da bulunmaktadır (Beyaz ve Dalkılıç, 2021). Ülkemizde yapılan araştırmalar, kız çocuklardan daha fazla önem verilmeleri nedeniyle, erkek çocuklarda helikopter tutuma maruz kalma oranının daha yüksek olduğu yönündedir. Genel olarak ülkemizde olduğu gibi kültür temeline bağlı olarak erkek çocuğu geleceğin garantisi olarak görme ve bu açıdan akademik başarı baskısı olduğu, kızlara da ahlaki konularda daha fazla baskı olduğu yönünde araştırmalar mevcuttur (Alisinanoğlu, 2003). Low, Mousavi ve Hashim (2016), anne-baba tutumlarıyla anksiyete arasındaki kültürel bağlantıyı araştırmak için çeşitli ülkelerden 227 ergenle yaptıkları çalışmada, Asyalı ergenlerin Amerika ve Avrupa'da yaşayan ergenlere göre anksiyete seviyelerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Anksiyete seviyelerinin farklı olması yanında tüm kültürlerde ebeveyn reddi, aşırı kontrolçülük ve kaygılı büyütmenin anksiyete sebebi olarak gösterilirken, demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının sosyal kaygı seviyesi düşük görülmektedir (Ekşi, vd., 2020). Genç kuşak ve

yüksek ekonomik seviyeye sahip ailelerde daha fazla gözlemlenen helikopter ebeveynlik, annelerde daha yüksek oranda görülmektedir. Bu anneler arasında ise en yüksek oran üniversite mezunu olanlarda olmasına rağmen, babaların oranının eğitim seviyesinden etkilenmediği ve annelerin duyduğu kaygı hissini babalarinkinden yüksek olduğu yönündedir. Buna neden olarak, annelerin çocuk bakımında babalardan daha fazla rol üstlenmeleri gösterilebilir. Bununla beraber son araştırmalara göre, babalarda bu tutumun artış hızının, anne artış hızından daha yüksek olduğudur (Yılmaz, 2020). Araştırmalar çocukların, anne korumacılığını müdahale olarak algılamakta, babaların aynı davranışını destek ve koruma olarak görmekte, bu durumda ebeveynlik derece ve sonuçlarının farklı olarak saptanmasına neden olmaktadır (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Küçük yerleşim yerlerine oranla akademik yaşama ve ahlaki mevzulara daha hassasiyet gösterilmesi nedeniyle (Marım ve Kahveci, 2021), büyükşehirlerde daha fazla ve tek çocuklu ailelerde daha yüksek oranda görülen helikopter davranışlar, ortancalara göre ilk ve son çocukta daha azla kendini hissettirmektedir. Yılmaz (2020) de yaşları 11 ile 22, eğitim seviyeleri ortaokul ve lisansüstü arasında değişen 1600 kişiye Algılanan Helikopter Ebeveyn ölçeği uygulamıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre helikopter tutumla yetişen çocukların %57'si tek çocuk, %42,5'i ilk, %29,4'i üçüncü çocuktur. Yine bu araştırmaya göre bu çocuklardan %58'i büyükşehirde, %11,4'ü ise köyde doğmuştur. Bu ailelerin %40,6'sı yüksek, %10,2'si düşük gelir seviyesine sahiptir (Yılmaz, 2020).

Eğitim düzeylerinin genellikle yüksek olmasının da etkisiyle kendilerinden emin olan helikopter ebeveynin, çocukları ile ilgili davranışları bırakmaları zor görünmektedir. Bu konuda psikolojik destek almadan değişimin zor olduğunu söyleyen araştırmacılar, bu tutumun önlenmesi konusunda bilinçlendirme çalışmalarının daha etkili olacağı görüşündedirler (Yılmaz, 2020). Anne ve babasıyla doğru iletişimde olan çocukların, akademik başarısı ve özgüveni yüksek, kaygı düzeyinin düşük olduğunu gösteren araştırmalar göz önüne alındığında ise helikopter tutumun önlenmesiyle ilgili çalışmalar yapmak gerekliliğinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Kaya, vd., 2012).

Helikopter ebeveyn davranışları demografik özelliklere göre farklılıklar gösterse de çocuklar üzerinde meydana getirdiği olumsuzluklar değişmemektedir. Bu tutuma maruz kalan çocuk nerede ve nasıl yaşarsa yaşasın, helikopter ebeveynine sahipse, farklı demografik özellikte olmasıyla olumsuz etkilerinde farklılık görünmemektedir.

Yöntem

İlgili çalışma bir nitel araştırma olup, yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşmeler ile veri elde edilerek gerçekleştirilmiştir. Görüşülen

kişinin konu hakkındaki bilgi ve tecrübelerinin yanında, duygu ve gözlemlerinden de yararlandığı derinlemesine görüşme, genellikle yüz yüze yapılan, kapsamlı ve açık uçlu sorularla ve derinlemesine yanıtlar neticesinde detaylı veri toplamaya imkân veren etkileşimli ve sık başvurulan bir nitel araştırma tekniğidir. Nitel araştırmalarda özel bir yeri olan ve en güçlü tekniklerden biri olan derinlemesine görüşme yöntemi, görüşülen kişilere kendilerini anlatma, araştırmacıya da bu kişilerin duygu dünyalarını anlama imkânı vermektedir (Tekin, 2006). Bu çalışmada bu tekniğin kullanılmasının ana nedeni, görüşme sırasında ortaya çıkacak detayları daha iyi anlama fırsatı vermesi, bunun sonucunda akla gelmeyen soruları irdeleme imkanı sunmasıdır.

Çalışma kapsamında, mülakat yapılacak öğretmenler öncelikle sorularda yer alan teknik tanımlar konusunda bilgilendirilmiş ve temel olarak şu sorulara cevap aranmıştır:

1-Helikopter ebeveyne sahip okul öncesi çocuklarının diğer arkadaşlarıyla duygusal, sosyal olarak farklılıkları nelerdir?

2-Bu çocukların arkadaş ve sınıf ortamında davranışları nasıldır?

3-Bu ebeveyn tutumuna sahip anne-babaların çocuklarını korumak, kollamak adına onlarla ilgilenen veya arkadaşlık eden kişilere karşı yaklaşımı nasıldır?

4-Helikopter ebeveynin çocuğuna iyilik adına yaptığı yaklaşımlar çocuğun duygu durumuna zarar veren her türlü eylem olarak değerlendirebileceğimiz duygusal şiddet kapsamında değerlendirilebilir mi?

Çalışmanın katılımcıları, özel bir anaokulundan seçilen ve sınıflarında helikopter ebeveyne sahip olduğunu belirten 7 kadın öğretmendir. Helikopter ebeveynin genel özellikleri katılımcı öğretmenlerle paylaşılmıştır. Neticesinde, ilgili öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, okuldaki 18 çocuğun aşırı korumacı ve müdahaleci velilere sahip olduğu belirtilmiştir. Çalışma kapsamında toplanan veriler, özel olarak bu 18 çocuk ve aileleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Mülakat yapılan öğretmenler farklı yaşlardaki çocukların neleri yapabilecekleri veya yapamayacakları konusunda gereken donanımdadırlar. Ayrıca bu öğretmenler, kayıt esnasında veliler tarafından doldurulan “*veli bilgi formu*” ve “*gözlem raporlarıyla*” araştırmaya konu olan kişilerle ilgili detaylı bilgiye sahiptirler.

İlgili öğretmen görüşmeleri için, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulu tarafından etik kurul onay belgesi 09/09/2021 tarih 17364 karar numarası ile alınmış ve katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcının kendisini

rahat hissedebileceği sohbet ortamında ve yüz yüze gerçekleşen görüşmelerde, katılımcılara daha önceden hazırlanan yapılandırılmış sorular sohbet sırasında yöneltilmiş ve çözümlenerek, yazılı metin haline getirilmiştir. Bu sorular ebeveyn ve çocuk özellikleri olarak iki ayrı ana başlık şeklindedir. Cevaplar, bir takım yazım hataları düzeltilerek katılımcıların kendi kullandıkları ifadelerle verilmiştir. Ayrıca öğretmen isimleri yerine, harf kodlamaları kullanılmış, çocukların isimleri ise etik kurallar gereği bütünüyle gizlenmiştir.

Bulgular

Helikopter Ebeveyn Özellikleri

Araştırmaya katılan 7 öğretmenin helikopter ebeveyn özellikleri taşıdıklarını düşündükleri 18 ebeveynin eğitim durumları şöyledir. Ebeveynlerden her ikisi lisans mezunu olanlar 10 çift, anne lisans baba yüksek lisans mezunu olan ise 4 çifttir. Geriye kalan 4 çiftten birinde anne lisans baba lise mezunu, bir diğerinde anne ön lisans baba lisans mezunu, bir diğerinde ise her ikisi de lise mezunu ve sonuncusunda da baba ilkokul anne ise lise mezunudur.

Öncelikle katılımcılara hangi ebeveynin kendilerini daha çok zorladığı sorulmuştur. 18 ebeveyn için 16 cevapta *anne*, diğer cevapların birinde *anne ve babanın birlikte* zorladığı belirtilmiştir. Bir cevapta ise *“iki ebeveyn de beni zorlamıyor fakat çocuklarına yaklaşımları beni zora sokuyor”* denmiştir. Bu sonucun, daha önce yapılan araştırmalara göre helikopter tutumun daha çok üniversite mezunu sosyo-ekonomik düzeyi yüksek annelerde iki kat görülme sıklığından (Yaşın ve Özcan, 2020) daha yüksek olduğu görülmekte, bunun da araştırmaya konu olan çocukların babalarının yoğun iş hayatı olması nedeniyle, annelerin aracı rol üstlenmesinin yansımaları olduğunu düşündürmektedir.

Annelerde görülen aşırı korumacı tutum, çoğu zaman kültürün etkisiyle, toplumda kabul gören görüşlerin yansımaları olarak düşünülmektedir. Aşırı korumacı tutum, genel yerleşik algının aksine, çocuklarla ilgili olmak anlamına gelmemektedir. Morris ve arkadaşlarının 2007’de, Eisenberg ve arkadaşlarının 1998’de yaptıkları araştırmalarda annenin duygu gösterme şekillerinin çocukların üzerindeki etkileri araştırılmış, duygu düzenleme becerilerinde annenin üstün rol oynadığı sonucuna varılmıştır (akt. Çalışkan ve Acar, 2008). Çoğunlukla psikolojik denetimden ziyade, davranışsal denetim sergileyerek babalardan farklı gelişen anne tutumlarına aşırı kaygısında eklenmesinin çocukta izdüşümü ağır sonuçlara neden olmakta, bu çocukların duygusal becerileri yeterince gelişmemektedir (Demir, 2020).

Helikopter Ebeveynin İletişim Özellikleri

Katılımcılara “*helikopter ebeveynlerin kendilerini ne sıklıkla aradığı, nasıl bir iletişim dili kullandığı ve nasıl bir his yansıttığı*” sorusuna genel olarak öğretmenler, çok sık arandıklarını ve ebeveyn kibar da konuşsa altta yatan rahatsız edici üslubu hissettirdiği yönünde beyanları olmuştur. Bu iletişim nedeniyle de motivasyonlarının düştüğünü belirtmişlerdir.

15 yıllık 6 yaş öğretmeni A.V.:

“Hemen her gün arıyor, kibar ve sevimli anlatmaya çalışıyor. Aslında sevimliliğin altında isteklerini dayatıyor. Çok kötü hissediyorum. Çünkü aşırı korumacı olarak çocuğunu savunurken diğer çocuklarıma suç atıyor. Çocuğundaki huzursuzluğu okula ve arkadaşlarına bağlıyor. En ufak bir şeyde siz benim kızımı bilmezsiniz içselleştirir içine atar modu ile duygusala bağlıyor.”

Yine aynı öğretmen başka bir velisi için:

“Haftada bir kez genelde destek için ben arıyorum ama anne bunu yanlış anlıyor. Kibar olmaya dikkat ediyor ama çocuğunun en ufak bir eksikliğini söylediğimde hemen kendini geri çekiyor hatta çocuğunu okuldan almayı bile düşünüyor. Çocuğunda olan olumsuz eksikleri asla kabullenmiyor. Rahatsız hissediyorum. Çünkü objektif olamıyorum. Objektif olduğumda veli kabullenmiyor.”

İlgili yorumlar aşırı korumacı, helikopter ebeveynin öğretmen ile olan ilişkisini her ne kadar nazik bir şekilde kursa da alttan alta öğretmeni zorlayan, onu sorgulayan ve çocuğuna yönelik aşırı hassas ve korumacı olan yapısını göstermesi bakımından önemlidir.

7 yıllık 5 yaş öğretmeni Z.L., helikopter ebeveyn olarak değerlendirdiği bir velinin, kendi motivasyonunu nasıl düşürdüğünü, çocuğu üzerinde aşırı denetim kurarak, her alanda başarılı olması gerektiği görüşünü şu sözlerle açıklıyor:

“Okuldan çıktığımda kapıda ya da telefonda konuşuyoruz. Ben arıyorum genelde durumları hakkında bilgi almak için. Aramazsam müdürümü arayıp ilgisizliğimi ima ediyormuş. Ben biliyorum der gibi, kendi istediklerini uygulamaya çalışır edasıyla konuşuyor hep. Motivasyonum aşırı şekilde düşüyor. Bazen bu kadar ilgileniyorum üzerine düşüyorum hiç mi iyi bir şey olmuyor diye düşündüğüm de oluyor, çünkü hiç teşekkür ettiği olmuyor, hep olumsuzluklar üzerinde duruyor veli. Çocuğunun mükemmel olduğunu düşünüyor bundan dolayı da bütün kurslara katılmasını istiyor. Bir örnek vereyim mesela çizdiği resimleri beğenmiyor benim çocuğumun neden resme yeteneği yok. Resim eğitimi alması gerek, müzik eğitimi aldıracağım, İngilizce kursuna götürüyorum

çok iyi o konuda... vb. ve genelde veli konuşuyor ben dinliyorum ve dinlerken yoruluyorum bundan dolayı da motivasyonum düşüyor mutsuz oluyorum.”

Yine aynı öğretmen başka bir velisi için;

*“Genelde kendi istediklerini benim uygulamamı ister şekilde yani beni yönlendirmeye çalışıyor. Neler yapmam nasıl yapmamı söylüyor. Çok mutsuz hissediyorum istemsizce. Bence çocukta eksik bir şey yok her şeyi normal ama anne memnun olmuyor hiç. Mesela bir örnek, eğitim setini yaptığımız zamanlarda resim gönderdiğimde kalemi tutuş şeklini inceliyor eğer çocuk veli isteğine göre tutmamışsa *yine yanlış tutuyor* diye yazıyor rahatsız oluyorum bu durumdan. Çünkü üzerinde çok durdum ve çocuk rahat edemiyor parmağı şişiyor istediği şekilde kalem tuttuğunda. Bence çocuk nasıl rahat ediyorsa o şekilde tutmalı kalemi.”* diyerek velinin, öğretmen üzerinde kurduğu aşırı baskıyı ve çocuğunun kendi istediği şekilde eğitilmesi gerektiğini vurguluyor. Aslında çocuğu için sağlıklı olmayan bir durumun, veli açısından dayatılması, kendisinin istediği her şeyin çocuğu için gerçekleştirilmesi gerektiği algısına dayanabiliyor.

10 yıllık 3 yaş öğretmeni F.T.:

“Gün içinde arama yapmıyor fakat saat başı mesaj atıyor resim, video paylaşımı isteyip durum bilgisi almak istiyor. Keskin kelimeler kullanıp çoğu zaman emrivaki yaparak kaygılı ve açık ararcasına konuşuyor. Suç işlemiş bir şey yapmışçasına, stres altında sürekli teftiş edilircesine huzursuz ve mutsuz hissediyorum. Veli mesaj atacak diye tedirgin oluyor kendimi sınıfa veremiyorum.” diyerek helikopter ebeveyn olarak değerlendirilen velinin, öğretmen üzerinde nasıl bir baskı yarattığını ve çocuğu hakkında her an haberdar olmak adına aşırı taleplerde bulunduğunu gösteriyor.

11 yıllık 3 yaş öğretmeni L.P. ise yine helikopter veli olarak değerlendirdiği bir velinin, kendisini uygun olmadığı durumlarda da arayarak nasıl duruma düşürdüğünü, psikolojik olarak olumsuz etkilediğini ve özellikle velinin kendi çocuğunu aşırı düşünerek başka çocukları yok saydığını vurguluyor:

“Annesi beni ciddi manada zorluyor her gün mutlaka mesaj atıp çocuğunu soruyor bazen önemli olduğu durumları konuşmak için rahatsız olup olmayacağını düşünmeden henüz okula gitmediğim sabahın erken saatinde ısrarla arıyor veya akşam geç saatte arıyor. İletişim dili biraz farklı. Her şey yolundaysa normal ama kendinde sıkıntı olduğunu düşündüğü bir durum varsa gerçekten kaba olabiliyor. Onunla konuştuktan sonra yüzde seksen kendimi rahatsız hissediyorum verdiğim tavsiyelere uyacağını söylüyor ama uymuyor. Genel anlamda okulda sadece onun çocuğu varmış ve öğretmeni sadece kendi

çocuğu için tutmuş gibi davranıyor. Taleplerinin çoğu uygulanabilir talepler olmaktan ziyade kendi menfaatleri doğrultusunda oluyor.”

5 yıl tecrübeli 4 yaş öğretmeni H.Z.:

“Annesiyle gün içine ortalama 3 veya 4 kez konuşma 10-12 kez mesajlaşma gerçekleşiyor. Baba ile haftada 2 kez konuşuyoruz. Genellikle iyi ve kibar olsalar da kendilerini zorlayan durumlarda (çocuğun okula zor girmesi gibi) emredici kiple konuşuyorlar. Çok kötü hissediyorum. Sürekli sorumluluk altında ve rahatsız hissediyorum ve bazen onlar yüzünden telefona bakmak istemiyorum.” diye belirterek helikopter ebeveyn olarak değerlendirdiği anne-babanın kendisini nasıl zorladığını anlatıyor.

3 yıl tecrübeli F.B. de benzer biçimde, *“Ebeveynler ile konuştuğuktan sonra çok gergin oluyorum, o gün eğer kafama takarsam geceleri sürekli bu olayı düşünüp uyuyamıyorum”* diyerek bu velilerin öğretmenler üzerinde yarattığı psikolojik olumsuz etkileri gözler önüne seriyor.

Bu davranış, öğretmenin diğer çocuklarla ilgilenme süresini kısalttığı gibi, baskı altında oluşan duygu durumu nedeniyle istemese de helikopter ebeveynin çocuğuna korumacı davranmasına neden olabilmektedir. Böylece bu tutum ev içinde sınırlı kalmayıp başka alanlarda da devam etmektedir.

Katılımcıların cevapları yapılan araştırmalarda gözlemlenen, veli konumundan müşteri konumuna geçen helikopter ebeveynliğin (Alisınanoğlu, 2003), okul idarecilerini ve öğretmenlerini gittikçe daha fazla kaygılandığı (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019) yönündeki bulguları destekler yöndedir. Parklar, oyun alanları gibi ev harici alanlarda da çocuklarının üstüne titreyen helikopter ebeveynler, çocukların düşünme ve geliştirme yeteneği kazanacağı alanlar olan okullarda bile her konuya müdahil olma tutumundadırlar. Yoğun ve çoğu zaman karşılanamayacak taleplerle öğretmen ve okul idaresine başvurabilen bu ebeveynler, çocukları için ayrıcalık isteyecek kadar cesur davranmaktadırlar (Marım ve Kahveci, 2021).

Araştırmalarda normalin ötesinde ilgili görünen (Yaşın, 2018) bu ebeveynlik tutumu gözlemlenen kişilerde, çocukları çok küçükken başladığı, iyi bir eğitim verme ve öğretmen bulma yönünde yüksek gayret gösterildiği, düşük not veya, olumsuz gördüğü herhangi bir durum için sık sık öğretmeni arama (Yılmaz, 2020), öğretmen veya olumsuz durumla ilgili gördüğü şahsı suçlama (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019) ve normal görüşme standartlarının dışında öğretmenler ile iletişim kurdukları yönünde (Yaşın, 2018) bulgular, bu çalışmanın katılımcılarının gözlemleriyle uyumaktadır. Ayrıca, bu ebeveynler önemli ve sevilmeye değer olanı yalnızca kendi çocukları olarak düşündükleri ve öyle

davrandıkları için, çocuklarını öncelerken diğerlerinin duygularını veya kişiliklerinin olumsuz etkilenmesine yeterince dikkat etmemektedirler. Böylece bu davranış sonucunda meydana gelen olumsuz etkiler sadece kendi çocuklarıyla sınırlı kalmayıp, çocuklarını korumak adına onunla iletişimi ve etkileşimi olanlara da yansıtıldığı araştırmamızın bulguları arasındadır.

Mükemmel ebeveyn imajını dışarıya yansıtma çabaları olarak da görülen bu sık aramalar, çocuklarının yetki ve sorumluluğunun tek hâkimiyetinin kendi ellerinde olduğunun meydan okuması gibi görünse de çocuklarının ve onunla ilgilenenlerin düşüncelerinin hiçe sayılması olarak değerlendirilebilir (Dönmez, 2019).

Görüşme yapılan öğretmenlerin ortak görüşü, helikopter ebeveynin eğitim seviyesi yükseldikçe gösterilen ben bilirim tavrının arttığı ve çocukla ilgilenen kişileri çok daha zora soktuğu yönündedir.

Katılımcılara *“helikopter ebeveynin çocuğuyla ilgili taleplerinin uygulanabilir olup olmadığı”* ile ilgili soruya ise, biri dışında katılımcıların cevabı genel olarak uygulanamayacağı yönünde olmuştur. Bu davranışa uymayan ebeveynin çocukla ilgili talebi neredeyse yoktur. Öğretmenin bu konudaki görüşü şöyledir: *“Çocuk için genelde talebi olmuyor çünkü çok iyi olduğunu düşünüyor. Akademik anlamda benim taleplerim oluyor. Ben de taleplerimi iletemiyorum çünkü yanlış anlıyor. Çocuğunu da kendini de çekiyor. Tek talebi fiziksel olarak terlememesini sağlamak, terlemişse kıyafet değiştirmek.”*

Helikopter ebeveyn olarak görülen anne-babaların taleplerinin karşılanamaz olduğunu söyleyen öğretmenlerin ifadeleri şu şekildedir:

A.V.: *“Uygulanamaz birçok isteği var. Okul ve okuldakiler çocuğunun etrafında fır dönsün istiyor.”*

L.P.: *“Taleplerini çoğu uygulanabilir talepler olmaktan ziyade kendi menfaatleri doğrultusunda oluyor.”*

H.T.: *“Uygulanamaz bence. Mesela bir keresinde çocuk evde yiyeceği farklı şekilde tükettiği için, bizde öyle yapabilir miyiz diye sormuştu. Bir çocuğa özel bir uygulama nasıl yapılabilir kalabalık bir okulda.”*

F.T.: *“Gün içinde sürekli sürekli olarak atmış olduğu mesajlara cevap yazmamı bekliyor ama çoğu zaman müsait olamadığımdan geri dönüş yapamıyorum. Sonuç olarak tek bir çocukla değil bir sınıf içindeki 10 öğrenciden yükümlüyüm.”*

H.Z.: *“Uygulanamaz Mesela gün içinde sürekli fotoğraf istiyorlar benim 15 öğrencim var, bu sefer diğer çocukları ihmal etmiş olurum.”*

F.B.: “Sürekli aman bir şey olmasın diye çok tekrar ettiği için endişem artıyor sonuçta çocuk bu kazara çizik veya yürürken düşme olabiliyor. Bunlara nasıl engel olabilirim ki. Sonuçta 2 yaşında bir çocuk illaki ufak tefek çizikler olacaktır.”

Z.L.: “Çocuk ile sürekli ilgilenilmiş hiç sıkılmasına fırsat verilmemiş ve her dediği olmuş aynı beklentileri benden de bekliyor. Benim bunu uygulamam mümkün değil.”

Gittikçe yükselen eğitim masrafları nedeniyle eğitim kurumlarını müşteri gibi kaliteye odaklanarak değerlendiren anne-babalar çocuklarının özel olarak ilgilenilmesine ve değerini ispat etmesi yönünde kanıtlar aramakta, bu şekilde rekabetçi ortamda kendi öz değerlerini de tatmin etmektedirler (Marım ve Kahveci, 2021).

Katılımcıların verdiği cevaplar, tespit edilen helikopter ebeveynin çocuğunu özel hissettirdiği ve normal davranışlarını bile överek egolarını yükselttikleri yönde davrandıkları, farkında olarak veya olmayarak başkalarının da öyle davranmasını istedikleri yöndeki araştırmalarla örtüşmektedir (Okant, 2018). Bu durum çocuğun kendini diğerlerinden daha üstün ve özel olduğu duygusu olan şişirilmiş benliğe sahip olmalarına neden olabilmektedir (Ekşi, vd., 2020).

Helikopter Ebeveynlerin Çocuklarının Karakteristik Özellikleri

Diğer çocuklarla kıyaslandığında helikopter ebeveynin çocuğunun karakteristik özelliği sorusuna, tüm çocuklar için duygusal özelliğine ilave olarak, 6 çocuk için, *ben merkezci ve bencil*, 5 çocuk için *özgüvensiz*, 3 çocuk için *mutsuz*, 3 çocuk için *şikayetçi ve nazlı*, 2 çocuk için de *özgür ruhlu* tanımı yapılmıştır. Çoğunlukla biz ifadesiyle *biz bugün okula gittik, yemeğimizi yedik, sınavdan iyi not aldık* gibi çocuğunun adına konuşarak onun kendini ifadesini engelleyen helikopter ebeveyn, problemlerini de onun adına çözerek özgüveni eksik, zor mutlu olan, şikâyetçi çocuklar yetiştirmektedirler. Bu şekilde içselleştirilerek kullanılan çoğul özne, etkili bir iletişim gibi görünüyorsa da içeriğinde çocukla ilgili öneri ve beklentileri yansıtmakta, çocukların karar alma mekanizmalarını zayıflatmaktadır (Beyaz ve Dalkılıç, 2021).

Bu çocuklarda hayatlarının ilerleyen dönemlerinde, diğer bireylere oranla daha fazla psikolojik sorun gözlenmekte, sosyal alanlarında ise bireyselleşememenin sonucunda bağlanma problemleri ve karar verme zorlukları yaşamaktadırlar (Avcı ve Şatır, 2020). Katılımcıların verdikleri cevaplar da bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Helikopter Ebeveyne Sahip Çocukların Sosyal Uyumları

Sınıf içindeki arkadaşlarına ve kurallara uyum konusundaki düşünceleri sorusuna ise katılımcılar tarafından, 10 çocuk için *kurallara uyuyor*, birisi için ise *kurallara uyuyor ama bunu ailesine şikâyet olarak anlatıyor* denmiştir. Diğer çocuklarla ilgili, kurallara uymadıkları belirtilerek, “*Uymuyor orda da kendi kurallarını (ayaklarını yere vurarak vb.) tepkilerle uygulamak istiyor.*”, “*Uymak istemiyor, bizim ona uymamızı bekliyor.*”, “*Çocuğun mutluluğu için birçok kuraldan anne vazgeçiyor. Bu da çocuğu doyumсуuz yapıyor.*” “*Uymuyor kuralları kendisi belirleyip onları uygulamak istiyor.*”, “*Uymadığı zaman uyarınca küsüyor.*” ifadeleri kullanılmıştır. Arkadaşlarına uyum konusunda ise, 11 çocuğun istediği olursa uyum sağladığı aksi takdirde küsme, kendine veya arkadaşlarına zarar verme davranışı gösterdiği, 2 çocuğun uyumsuz olduğu, 2 çocuğun uyumlu olduğu cevapları alınmıştır. Kalan 4 çocuğun ise arkadaşlarıyla oynamayı sevmedikleri, gruptan uzak durdukları belirtilmiştir.

Ailesinde merkeze alınarak her istediği yapılan, anne ve babasını kendi istekleri doğrultusunda yönlendirebilen çocuklar, sosyal hayatta da bu beklentinin karşılanmasını istemektedirler. Bu şekilde yetişen çocuk, toplumsal kuralların içine girdiğinde yaşadığı hayal kırıklığı ile kendini huzursuz hissederek, diğerlerinden de öncelik talep edebilir. Kurallara uymakta zorlanan bu çocuklar, doyumсуuzlukları neticesinde kendilerini sosyal çevreden soyutladıkları gibi, zorbalıkla dediklerinin yapılmasını da isteyebilirler. Sonuçta herkes tarafından karşılanması imkânsız olabilen bu isteklerin yerine getirilemeyeceği gerçekliğiyle yüzleştiği durumlara, uyumsuz, içe kapalı ve asosyal bireyler olabilirler (Akça, 2012). Araştırma sonuçları helikopter tutumuyla büyüyen çocukların okul uyumunun zor olduğu (Okant, 2018), toplumsallaşma süreçlerinin geciktiği, bağlanma problemi yaşadıklarını bildirmektedir. Yaşitlarına göre gösterdikleri geri davranışları nedeniyle yaşadıkları toplumda alay ve aşağılamaya maruz kalmakta, bu da ciddi özgüven problemlerine neden olmaktadır (Erkan, 2019).

Bireylerin kimlik oluşmasında kendilerini yaşadıkları çevreye ve topluma ne derece ait hissedecekleri anne ve babalarının onlara davranış şekilleriyle oluşmaktadır (Beyaz ve Dalkılıç, 2021). Bu ebeveyn tutumuyla büyüyen çocukların çoğu yaşadıkları topluma karşı, kendini geliştirmenin ön koşullarından biri olan aidiyet hissi geliştirememektedirler (Yaşin ve Özcan, 2020).

Yukarıda belirtilen problemler otoriter ve serbest ebeveyn tutumlarında da görülse de çoğu zaman öğretmen-veli iş birliği ile çözülmektedir. Helikopter ebeveyn çocuğunu kusursuz görme duygusuyla çoğu zaman bu iş birliğine yanaşmamakta veya yanaşsa da tutum kararlılığı gösterememektedir. Bunun neticesinde problemler kalıcı hale gelmektedir.

Helikopter Ebeveyne Sahip Çocukların Duygu Durumları

Katılımcılara *çocukların duygu durumu ile ilgili görüşleri* sorulduğunda,

F.B.: *“İstenildiği olduğunda çok mutlu bir çocuk ama yapılmadığı zaman hırçınlaşan bir çocuk.”*

H.Z.: *“Huzursuz, mutsuz ve hırçın.”*

L.P.: *“Her zaman annemi özledim cümlesi ile başlayan bir ağlama halinde.”*

H.Z.: *“Ağlamaklı ve huzursuz.”*

F.T.: *“Çoğunlukla; kaşları çatık memnuniyetsiz, şikâyetçi, öfkeli ve mutsuzluğu tercih ediyor.”*

A.V.: *“Hırçın, baskın karakter, duygusal, mutsuz.”*

H.T.: *“Duygu durumu genel olarak kaygılı.”*

Z.L.: *“Mutlu ve umursamaz bir çocuk. Üzül­düğü zaman hiç belli etmiyor üzüntüsünü içinde yaşıyor. Yani duygusal dalgalanması çok var bazen umursamaz olurken bazen mutlu ya da içinde yaşıyor üzüntüsünü.”* gibi olumsuz değerlendirmeler gelmiştir. Literatürde de helikopter ebeveynlik okul öncesi çağlarda, stres ve kaygı nedeni olarak gösterilen, duygu durumu ve psikolojik sağlığı olumsuz olarak etkileyen, yüksek anksiyete nedeni olarak gösterilen durumlardandır (Avcı ve Şatır, 2020). Alan araştırmaları, mülakat yapılan öğretmen görüşleriyle uyumluluk arz etmektedir.

Öğretmenlerin Bu Çocukların Gelecek Hayatlarına Yönelik Öngörülleri

Son olarak katılımcılara sorulan, *‘Ergen ve yetişkin dönemlerine dair bu çocuğu nasıl biri olarak tahayyül edersiniz?’* sorusuna,

Z.L.: *“Sürekli onay bekleyen, özgüveni düşük, sevilme ihtiyacı duyan dışardaki herkesten ilgi ve sevgi bekleyen birisi.”*

F.B.: *“İlerde merhametli, ben merkezli ve kendini beğenmiş bir birey olarak görüyorum.”*

H.Z.: *“Kendisini yeterince ifade edemeyen, bencil, sorunlu ve yetersiz hisseden birisi olur. Anne ve baba gölgesinde sorumluluklarını yeteri kadar ifade edemeyen birey ve evliliğinde nazlı prenses olur.”* Yine H.Z başka bir öğrencisi için, *“Kendisini ifade edemeyen özgüvensiz sorumluluklarını bilmeyen ve sorumluluk almaktan çekinen içine kapalı bir insan olacağını düşünüyorum.”*

L.P.: “Bencil, kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden birisi olur. Akademik anlamda başarılı olabilir ama psikolojik olarak sıkıntılı olur. Pasif bir baba ve eş olur.”

F.T.: “Annesinin çocuk üzerindeki tutum ve davranışları değişmez ise; içe kapanık, tek başına sorunlarla başa çıkamayan, kimseye güven duymayan, arkadaş gruplarına dahil olamayan tek başına yetişkin ama çocuk kalmış bir birey olarak düşünüyorum.”

A.V.: “Asosyal, korumacı tutumdan dolayı aileye bağımlı, öz güveni düşük, memnuniyetsiz.”

H.T.: “Özgüveni eksik kendi içine kapanmış ihtiyaçlarını başkaları tarafından giderilmesini bekleyen, isteklerinin ve arzularının hemen olmasını isteyen olmadığı zaman agresif tavırlar gösterebilen biri olacaktır.” gibi son derece olumsuz değerlendirmeler ve yorumlar yapılmıştır.

Ayrıca öğretmenler aşırı koruyucu tutumlar nedeniyle duydukları endişeleri şu şekilde dile getirmişlerdir.

A.V.: “Velilerin çocuklarını aşırı korumalı tutumu gelecek için beni endişelendiriyor. Bu çocuklar nasıl yetişkin olacaklar nasıl aile kuracaklar?”

H.Z.: “Aşırı koruyan velilerimizin gelecekte çok fazla sıkıntı yaşayacaklarını düşünüyorum.”

H.T.: “Velilerimin çocukları hakkında ki aşırı tutumlu ve endişeli kaygılı davranışları, çocuklarının özgüven gelişimi, sosyal yaşam becerilerini olumsuz yönde etkileyeceğini gözlemliyorum.”

Z.L.: “Bence anneler çocuklarının karakteristik özelliklerini, fitratlarını bilemiyorlar ve kitaptakilerle aynı olduğunu düşünüyorlar. Bu ebeveyn tutumuna maruz kalmış çocuklarının gelecekteki halleri beni endişelendiriyor.”

L.P.: “Doğrusu şu anda eğitim verdiğimiz çocukların yetişkin hallerini düşünmek bile dehşete düşürüyor beni. Çocuk kalmış yetişkin olmaya aday her biri. Nasıl olacak bilemiyorum.”

Helikopter ebeveynlere sahip yetişkinler üzerinde yapılan araştırmalara göre, bu kişilerin problem çözmede yetersiz bireyler oldukları, yaşadıkları toplumdaki memnun olmadıkları ve hissettikleri güvensizlik nedeniyle kendilerini o topluma ait hissetmedikleri görülmüştür (Alisinanoğlu, 2003). Demokratik ailede büyümüş gençlere oranla, helikopter ebeveyn tutumuna maruz kalan gençlerde, düşük öz ve yaşam becerileri, bunalım, hayattan zevk alamama, bedensel sağlık

problemleri, psikolojik sorunların, alkol ve madde kullanımının anlamlı olarak daha fazla gözlemlendiği yönündedir (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019).

Gelecekte olması beklenen bir duruma öğretmenlerin bakış açısıyla bakmak çok bilimsel yaklaşım olarak değerlendirilmese de öğretmen deneyiminin katkısı ve aile tutumlarının devamının etkisiyle göz önünde bulundurulmasında faydalı olacağı açıktır. Ayrıca burada yapılmak istenen bu öngörülerin literatüre uyumluluk derecesidir ki, büyük oranda uyduğu da göz ardı edilmemelidir.

Sonuç ve Değerlendirme

Mizacın doğuştan gelen özellik olduğu söylene de yapılan araştırmalar anne ve baba tutumları, çocukların yetiştiği ortamın mizacın oluşumunda önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Çocukların hata yapmasından korkarak, işleri onun yerine yapan ebeveyn tutumu neticesinde, geleceğinde korkak, kendine güvenmeyen, bağımlı, talepkar ve sorumluluktan kaçan bireyler yetişebilmektedir. Çocuğun yapabileceği her işi yapan ebeveyn tutumu, Batı toplumunun aksine, Türk toplumunda olumlu algılanabilmekte ve oldukça yaygın olmaktadır. Bu yüzden konuyla ilgili araştırmalar da az ve oldukça sınırlıdır.

Gelişen teknolojinin hızıyla değişen dünyada bilinen pek çok olguda görülen değişim, yeni nesil çocuklar ve ebeveyn tutumlarında da kendini hissettirmektedir. Neyi, nerede, ne zaman yapacağını bilmeyen, gelişen teknolojinin, hayata kattıkları bilgileri sorgusuz uygulamaya çalışan, bazen mükemmeliyetçilikte, bazen otoritede aşırıya kaçan, yorgun ve stresli ebeveyn portreleri, zamanımız ebeveyninin başlıca özellikleri olarak belirtilebilir. Bu özellikler nedeniyle daha önce bilinen ebeveyn portresinden farklı tutumlar sergileyen, çocuğu merkeze alan ve yaşamını çocuğa göre düzenleyen ebeveyn tutumlarını kısaca "*yeni nesil ebeveynlik*" başlığı altında toplamak mümkündür.

Bu ebeveyn tutumlarından günümüzde mükemmel olma gayretini en fazla yansıması nedeniyle özellikle toplumumuzda popüleritesi oldukça yüksek olan helikopter ebeveynliğin, en önde gelen özelliği ise çocuklarıyla aşırı ilgili ve koruyucu olmalarıdır. Bu ebeveynlerin genel gayeleri iyi olsa da yapılan araştırma sonuçlarına göre, bu tutumla büyüttükleri çocukları üzerinde olumsuz etkileri oldukça fazladır ve bu etkiler sadece yaşanan anlarda kalmayıp, çocuğun tüm hayatında kendini göstermektedir.

Bu çalışmada, çocuğunu kollamak ve korumak adına bu tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarına farkına varmadan uyguladıkları etkinin şiddet tanımına uyup uymadığı incelenmiştir. Bu amaçla bu tutumu gösteren ebeveynlere sahip okul öncesi çocukların diğer çocuklarla duygusal, sosyal farklılıklarını gözlemlemek amacıyla, bu çocukların öğretmenleriyle görüşmeler

yapılmış ve araştırma konusu hakkında fikirleri alınmıştır. Araştırma, okul öncesi çocuklara yönelik olsa da ulaşılan sonuç karşı tarafın duygularını önemsemeden onda göstereceği olumsuz sonuçları göz ardı eden baskı olarak tanımlanabilen şiddetin etkileriyle, bu tutumun sonuçlarının gösterdiği benzerliklerdir. Özellikle korkutma, tehdit etme, tedric etme, sömürme gibi davranışları kapsayan duygusal ve psikolojik şiddet türü sonucunda görülen depresyon, kaygı, sosyalizasyon bozuklukları, özgüven eksikliği gibi (Çakmak, vd.2017) olumsuz sonuçların, bu ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklarda görülmesi bu düşünceleri doğrulamaktadır.

Araştırma yöntemi olarak kullanılan yapılandırılmış sorularla gerçekleştirilen derinlemesine nitel görüşme bulgularının, literatürde yer alan araştırma sonuçlarının birçoğu ile büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin helikopter olarak tanımladıkları ebeveynlerin, büyük çoğunluğu sosyo-ekonomik seviyesi yüksek, lisans ve lisansüstü eğitilmiş olan annelerdir. Bu annelerden birisi hariç, diğerleri katılımcı öğretmenleri sık sık arama, emir ve akıl verme veya söylediklerini önemsememe gibi tavırlarla, kötü hissetmelerine neden olarak baskı oluşturmaktadır. Hariç tutulan velinin öğretmene karşı herhangi bir olumsuz tavır olmasa da birlikte aldıkları kararları uygulamayarak, çocuğuna gösterdiği tutum nedeniyle zora sokmaktadır.

Ayrıca araştırmaya konu olan anaokulu genel kontenjanına oranı yüzde 15 civarında olan bu tutum sahibi ebeveyn ve tutumun artış hızı göz önüne alındığında, geleceğe dair kaygı oluşturan bir tablo mevcuttur.

Helikopter anne ve baba tutumuyla yetiştirilen okul öncesi çocuklarının karakter özellikleri için genel olarak, duygusal, benmerkezci, bencil, özgüvensiz, mutsuz, şikayetçi ve nazlı tanımları kullanılmıştır. Sınıf içi kurallara uyum konusunda ise 18 çocuktan 10 tanesinin uyduğu, 8 tanesinin ise uymak istemediği ve buna farklı (küsme, bağırma, ayağını yere vurma vb.) gibi normal olmayan tepkilerle bildirdiği söylenmiştir. Bu sonuçlar, aşırı korumacı tutumla çocukların silik olarak oluşan karakterlerinin, sorgulamadan uyum gösteren veya ebeveyne kurduğu egemenliği sosyal hayatta da devam ettirme eğilimlerini doğrulamaktadır.

Son olarak katılımcılara yetişkinlik dönemlerinde bu çocukların nasıl bir birey olarak düşündükleri sorulduğunda verilen cevaplar, helikopter tutumla büyüyen yetişkinlerin literatürdeki tanımlarıyla uyum göstermiştir. Kendisini ifade edemeyen, özgüvensiz, sorumsuz, sorunlu, bencil, pasif, asosyal, bağımlı gibi tanımlar bunlardan bazılarıdır.

Öneriler

Meydana getirdiği olumsuzluklar nedeniyle, özellikle psikolojik şiddet etkileriyle uyum gösteren aşırı korumacı davranış, anne ve babaların çocuklarını korudukları ve iyi ebeveynlik yaptıkları niyetiyle de yapılmış olsa masum olarak kabul edilemeyecek bir tutumdur. Zira ebeveyn çocuğunu düşünüyor gibi görünse de altta yatan egosuyla, kendi arzuları doğrultusunda onu kullanabilmekte ve duygularını hiçe saymaktadır. Özellikle toplumumuzda kabul gören hatta makbul sayılan bu tutumla ilgili gereken bilincin oluşması için çalışmalar yapılarak, anne ve babaların bilinçlendirilmeleri son derece önemlidir. Helikopter tutumun toplumda gördüğü popülarite ve yayılma hızı göz önüne alınırsa, ülke ve dünyanın geleceğinin bu tutumla büyüyen çocukların elinde olduğunu söylemek, çok da abartılı bir tahmin olmamaktadır. Çocukların sevgi adı altında bağımlı kişilere dönüşmemesi için gerekli önlemleri almak, bu davranışın yerleştikten sonra tedavisi ve olumsuzluklarını gidermeden çok daha az maliyetli ve kolay olabilecektir. Bunun için;

-Okullarda seminerler düzenlenerek, bu tutumun çocuklarda oluşturacağı etkiler anne ve babalara açıklıkla anlatabilir,

-Okullarda psikolojik ve rehberlik servisleri bu tutuma maruz kaldığını gözlemledikleri çocukların aileleriyle bireysel görüşmeler yaparak, okul-aile iş birliğine giderek, gerektiği takdirde bu ailelerin psikolojik destek almasını sağlayabilir,

-Erken tespit açısından özellikle anaokulu ve ilkokullarda, devlet destekli projelerle ebeveyn tutum testleri uygulanarak, bu tutuma sahip ebeveynlere özel programlar düzenlenebilir,

-Helikopter ebeveynler ile çocuklarına grup terapi çalışması yapılabilir,

-Aşırı korumacı tutumun önlenmesi ve popülaritesinin azaltılması için kamu spotu çalışmaları yapılabilir,

-Bu tutuma sahip ebeveynlere okul-aile birliği çalışmalarında, enerjilerini yardıma ihtiyacı olan çocuklar için kullanmaları yönünde oryantasyon çalışmaları yapılabilir. Bu sayede helikopter ebeveynin, kendi çocuğu üzerinde uyguladığı baskıyı azaltacağı gibi, ilgi ve yardıma ihtiyacı olan çocukların gelişmesi yönünde de katkı sağlaması gerçekleştirilebilir. Böylelikle kendi çocuğunu geliştirmek, onun yetersiz kalmasının önüne geçmek isteyen ebeveyn aslında evladının üzerine çok düştüğünü aynı yaş gruplarında ilgiye ve yardıma ihtiyacı daha çok olan çocuklar olduğunu görerek kendi sınırlarını belirlemede rehabilite olabilir.

-MEB sorumluluğunda etkin anne-baba okullarıyla, ebeveynlerde gerekli bilincin oluşması sağlanabilir.

-Psikolog ve sosyolog platform grupları oluşturularak, burada konuyla ilgili proje, öneriler sunup, deneyim ve çözümlerin paylaşılması, aynı konu üzerinde yapılmış ve denenmiş uygulamaların görülmesini sağlanabilir.

Bu konuda yapılan araştırmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu göz önünde bulundurularak, araştırma sayısı ve niteliği artırılarak, akademik çalışmalardan ve bu alanda çalışan uzmanlardan destek alınması önemli olacaktır. Akademik çalışmaların desteklenmesi ve teşviki konuya katkı sağlaması açısından önemlidir. Geniş bir örneklem grubuyla özellikle bu tutumla büyüyen bireylerin iş ve evlilik doyumlarının incelendiği çalışmalar, helikopter ebeveyn etkilerinin yaşamdaki yansımalarının görülmesi nedeniyle önemli olacaktır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Ek Beyan: Çalışmaya 1. yazar %85, 2. yazar %15 oranında katkı sağlamıştır.

Etik Kurul Onayı: İlgili çalışmaya ilişkin etik kurul onay belgesi Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulu'ndan 09/09/2021 tarih 17364 karar numarası ile alınmıştır.

Kaynakça

- Akça, Ö. (2012). Ana-Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları. *Akademik bakış dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, 29, 1-13.
- Akpolat, Y. ve İnci, Y. (2012). Erzurum'da çocuk ve şiddet. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı (Eds D Şenol, S Yılmaz, T Kıymaz, H Kala)*, 866-886.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-108.
- Avcı, S. Ç. ve Şatır, D. G. (2020). Yeni Bir Kavram: Helikopter Ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163-168.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Beyaz, E. ve Dalkılıç, M. (2021) Helikopter Ebeveynlik. *Scientific Developments for Health and Life Science*, 587.

- Çakmak, C., Çapar, H., Konca, M., ve Korku, C. (2017). Bir Halk Sağlığı Sorunu Olarak Çocuklara Yönelik Şiddet: Gazete Haberleri Üzerinden Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 85-101.
- Çalışkan Sarı, A., & Şahin Acar, B. (2018). *Annenin Ebeveyn Tutumlarının ve Çocuğun Annesinin Tutumlarıyla İlgili Algısının Çocuğun Duygu Tanıma Becerilerindeki Rolü*. 27-50. <https://hdl.handle.net/11511/41024>.
- Demir, A. (2020). Aşırı Ebeveynlik, Ençoklamacı Karar Verme Eğilimleri ve Kariyer Kararsızlığı İlişkisi: Sinop Örneği. *&Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(25), 1-14.
- Dönmez, D. (2019). *Yeni Nesil Ebeveynlik ve Sosyal Medya Bağlamında Blogger Anneler*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dursun, C. (2019). Ebeveyn Çocuk İlişkinin Değişen Yüzü: "Proje Çocuk" Kavramına Sosyolojik Bakış. IX. Ulusal Sosyoloji Kongresi Yayınlanmamış Bildiri
- Erkan, E. (2019). *Bağımlılık kişilik özellikleri ile ebeveyn duygusal erişebilirliği ve helikopter ebeveyn tutumu ilişkisinde kişilerarası ilişki boyutlarının aracı rolü*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ekşi, H., Barış, Ş., ve Demir, İ. (2020). Ergenlerde Helikopter Ebeveyn Tutumu, Şişirilmiş Benlik: Duygusal Özerklik, Sosyal Kaygı Değişkenlerinin Aracı Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Armağan Sayısı), 83-100.
- Kaya, A., Bozaslan, H., ve Genç, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 208-225.
- LeMoyne, T., ve Buchanan, T. (2011). Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418.
- Marım, Y. ve Kahveci, S. (2021). Helikopter Ebeveyn Tutumları Bağlamında Küresel Köyün Kaygılı Çocukları. 439
- Okant Yaşın, Ç. (2018). Helikopter Ebeveyn Sahibi Y Kuşağının, İş ve Yaşam Tatmini Üzerine Sosyolojik Bir Analiz. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Reed, K., Duncan, JM, Lucier-Greer, M. ve ark. Helikopter Ebeveynliği ve Yükselen Yetişkin Öz-yeterliliği: Ruhsal ve Fiziksel Sağlık İçin Etkileri. *J Child Fam Stud* 25, 3136-3149 (2016).
- Schiffirin, Holly H. ve Liss, Miriam, "Helikopter Ebeveynliğinin Akademik Motivasyon Üzerindeki Etkileri" (2017). *Psikoloji Bilimi*. 9.
- Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Yam, F. C., ve Kumcağız, H. (2021). Helikopter Anne Tutumları: Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumları ve Psikolojik İyi Oluşları Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(35), 1-1.
- Yaşın, Ç. O., ve Özcan, N. D. (2020). Türkiye'de Helikopter Ebeveyn Sahibi Olan Y Neslinin, Aidiyet, Yaşam Becerisi ve Özgüven Problemleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 450-470.

Okul Öncesi Çocuklarda Öğretmen Açısından Helikopter Ebeveyn Tutumlarının Şiddet Bağlamında Değerlendirilmesi

Yılmaz, H. (2020). Türkiyede Helikopter Ebeveynlik Eğilimi ve Helikopter Ebeveynlerin Demografik Özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 133-160.

Yılmaz, H., ve Büyükcebeci, A. (2019). Bazı Pozitif Psikoloji Kavramları Açısından Helikopter Ebeveyn Tutumlarının Sonuçları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 707-744.